

Cestovní zpráva ze zahraniční služební cesty

Název zahraniční akce: Jednání skupiny pro prosazování přepravy odpadů (WSEG)

Pořadatel: IMPEL

Účastník: Ing. Martin Zemek, Ph.D., ČIŽP ŘDT, OOH

Místo konání: Varšava, Polsko

Termín konání: 22. 5. – 23. 5. 2025

Anotace:

Skupina WSEG je zřízena v souladu s čl. 66 nařízení 1157/2024 o přepravě odpadů za účelem usnadnění a zlepšení spolupráce a koordinace mezi členskými státy s cílem předcházet nedovolené přepravě a odhalovat ji. Skupina může mít až 3 členy za členský stát. Za ČR se zúčastnil pouze zástupce za ČIŽP.

Podrobný popis průběhu a výsledků cesty:

Jednání skupiny pro prosazování přepravy odpadů (WSEG), které se konalo 22. – 23. května 2025 ve Varšavě:

Program zahrnoval tyto body:

- představení jednání – OLAF (European Anti-Fraud Office), Inspektorát ochrany životního prostředí Polska a DG ENV
- Mezinárodní toky nezákonného obchodu – OLAF
- Perspektiva dopravců – MSC Shared Service Center Belgium
- Případová studie: spolupráce s nečlenskými zeměmi – Generální ředitelství cel Albánie
- Systém rychlého varování a mezinárodní síť – OLAF
- Rozšíření vyšetřování zahrnujícího třetí země a vnitroeurospý obchod – OLAF
- Panelová diskuse: Jak překonat výzvy v provozním prostředí
- Analýza a nové trendy v přepravě odpadů (Slovinsko, Nizozemí, IMPEL)
- Případová studie ELV – Agentura pro ochranu životního prostředí Švédska
- Obtíže při monitorování vnitroeurospý pohybů odpadů – OLAF
- Cílení a detekce nezákonných přeprav odpadů – Inspektorát pro životní prostředí a dopravu Nizozemska
- Pohyby zeleně označených odpadů v rámci EU – OLAF a Prezidium policejního sboru Slovenské republiky
- Bezpečný kanál pro sdílení dat/intel – AFIS Secure network – OLAF

Při představení OLAF – Evropského úřadu pro boj proti podvodům jako orgánu Evropské unie, jehož hlavním úkolem je chránit finanční zájmy EU a napomáhat tak vyšetřování nelegální přepravy odpadů jak z EU, tak v rámci EU (intra EU), bylo zdůrazněno:

- Důležitost budování partnerské sítě pro přepravu odpadů (platforma partnerů);
- Provozní struktura – návrh. Budování propojení struktur – sdílení a vzájemná výměna informací;
- Nutnost funkčního stíhání nedovolené přepravy.

EK DG ENV zmínilo:

- Prosazování právních předpisů je důležité, je třeba je provádět.
- Důležitost plánů – nově budou předkládány Komisi.
- Ustanovení o vývozu od roku 2027 (do zemí mimo OECD), 30 zemí již požádalo EK o pokračování dovozu odpadu. Nově pouze pro auditované společnosti.
- Nová ustanovení o plastovém odpadu – zákaz vývozu plastového odpadu.

Shrnutí některých vybraných prezentací:

Rozšíření vyšetřování OLAF, analýza toků a podvodů v přepravě odpadů (OLAF)

Prezentace OLAF se zaměřila na analýzu mezinárodních toků odpadů a nelegálního obchodu. Byly diskutovány zajímavé odpadové toky, jako jsou opotřebované oblečení, textilní materiály, elektroodpad a motorová vozidla (autovraky – ELV). Prezentace zdůraznila výzvy spojené s celními kódy a riziko nesprávného deklarování odpadů. Byly představeny nové trasy a varianty pro kontrolu, včetně analýzy celních dat a spolupráce mezi různými orgány.

Prezentováno na případu – vyšetřování OLAF se zaměřilo na nelegální obchod s textilním odpadem, který zahrnoval 89 zásilek z Itálie do Turecka, Malajsie a Thajska. Vyšetřování díky třístupňové analýze zahrnující mj. posouzení různých jednotkových hodnot zásilek odpadů odhalilo nesprávné deklarace odpadu a smísení textilního odpadu s plasty, papíry a hygienickými maskami (rozpor celní deklarace a ANNEXU VII). Na základě analýzy jsou data předána do země odeslání a následuje spolupráce mezi environmentálními agenturami, celními úřady, orgány činnými v trestním řízení, prokuraturami a OLAF, což je klíčové pro úspěšné vyšetřování.

Pohled dopravce (společnost MSC)

Prezentace MSC se zaměřila na politiku přijímání odpadu, včetně nebezpečného odpadu, a na problémy s nesprávnými deklaracemi odpadu. Byly uvedeny příklady případů nesprávných deklarací, kdy byl odpad nesprávně označen a následně zablokován na terminálech. MSC zdůraznilo potřebu okamžitého uplatňování opatření na vymáhání práva a koordinace mezi příslušnými orgány. Jako zajímavé body lze zmínit, že přepravní společnosti vyžadují pojištění, finanční garance, bezpečnostní listy, analýzy odpadů před nakládkou. Pořizují fotodokumentaci nakládání odpadu. V případě odpadů vyžadují i faktury, které kontrolují křížově s dokumentem ANNEX VII odpady, a potvrzení o převzetí odpadu. Přesto se děje nedovolená přeprava a přetrvávají problémy s repatriací – nefunguje správně.

Případ Albánie: Nelegální vývoz nebezpečného odpadu

Případ Albánie se týká nelegálního vývozu nebezpečného odpadu z Albánie do Thajska (EAF prach), který byl zachycen s podporou OLAF. Hlavní body případu zahrnují právní a institucionální rámec, proces vyšetřování a výzvy, probíhající stíhání a důsledky pro vymáhání práva. Případ zdůrazňuje potřebu silné mezinárodní spolupráce a regulačního vymáhání v oblasti nakládání s odpady.

Panelová diskuse:

Účastníci panelové diskuse, kterou moderoval Director for Revenue and International Operations (Investigations and Strategy) OLAF, byli:

- GIOS – Polish Environmental Authority
- Spanish Customs
- Eurojust
- ČIŽP

Nelegální přeprava odpadů představuje závažný environmentální problém, zejména v případech zneužívání režimu zeleného seznamu. Byly diskutovány hlavní formy zneužití, překážky při vyšetřování a návrhy na zlepšení koordinace mezi orgány. Efektivní boj proti nelegální přepravě odpadů vyžaduje nejen technické nástroje, ale především úzkou spolupráci mezi správními a represivními složkami, sdílení informací a jednotný přístup v rámci EU.

Diskutovaná témata:

- Hlavní operační výzvy, kterým čelíme při odhalování a prevenci nelegálních přeprav odpadů
- Prvky, které by mohly obohatit (vnitroagenturní nebo mezinárodní) koordinaci v operačním prostředí (nejen v oblasti administrativy, ale i trestního vyšetřování)
- **Hlavní formy nelegální přepravy (v podmínkách ČR, ale i dalších zemí)**
 - **Zneužití režimu zeleného seznamu:**
Dovoz odpadů s negativní hodnotou bez zajištění konečného využití v cílové zemi. Často dochází ke změně statusu odpadu během přepravy (např. z přeshraničního na vnitrostátní).
 - **Falešné využití a dokumentace:**
Odpad je deklarován jako určený k využití, ale ve skutečnosti končí na skládkách nebo v nelegálních zařízeních.
 - **Směsné plasty a RDF:**
Část dovozů probíhá se souhlasem, část jako „zelený“ plastový odpad, což vytváří nerovné podmínky v rámci EU.
- **Problémy při odhalování a vyšetřování**
 - Nedostatek aktuálních údajů o přepravách
 - Omezené kapacity celních orgánů a jejich jiné priority
 - Fiktivní společnosti, které nespolupracují
 - Obtížné sledování odpadových toků v zařízeních s povolením R12/R13
 - Nedostatečná přeshraniční výměna informací o povoleních a klasifikaci odpadů

- **Některé návrhy na zlepšení prevence a koordinace:**
 - **Zřízení národní pracovní skupiny** pro vymáhání práva s pravidelnými setkáními a výměnou informací
 - **Vytvoření kontaktních míst** pro operativní spolupráci mezi celníky, inspekcí, policií a státními zástupci
 - **Zajištění školení** pro všechny zúčastněné subjekty
 - **Zavedení elektronického systému Diwass** pro včasné sledování přeprav
 - **Zpětná vazba o následných opatřeních** po repatriaci odpadů (vyšetřování, sankce, trestní řízení)

Další přednášky:

Analýza a nové trendy v přepravě odpadů (IMPEL + Slovinsko/Nizozemí)

Prezentace se zaměřila na analýzu a nové trendy v přepravě odpadů. IMPEL, mezinárodní nezisková organizace environmentálních úřadů, představila své aktivity v oblasti implementace a prosazování evropských právních předpisů týkajících se přepravy odpadů. Byly diskutovány aktuální trendy nelegální přepravy odpadů ve Slovinsku a Nizozemsku, včetně analýzy dat z celních úřadů a společných inspekcí. Opět bylo zdůrazněno, že spolupráce na úrovni EU je klíčová pro efektivní řešení těchto problémů.

- **Cílení a detekce nelegálních přeprav odpadů ve Slovinsku**

Hlavními destinacemi pro export odpadů ze Slovinska byly Bosna a Hercegovina, Malajsie a Srbsko. Prezentace také zdůraznila význam mezinárodní spolupráce a výměny informací mezi regulačními orgány.

- **Cílení a detekce nelegálních přeprav odpadů v Nizozemsku**

Prezentace se zaměřila na potenciál pro vymáhání práva v oblasti nelegálních přeprav odpadů v Nizozemsku. Byly představeny aktuální problémy na taktické a operační úrovni a nové možnosti po zavedení nových předpisů v květnu 2026. Byly uvedeny příklady inspekci v přístavech, hromadné bilance a detekce nelegálních přeprav elektronického odpadu a oleje.

DIWASS – digitalizace přepravy odpadů (DG ENV)

Prezentace představila nový systém DIWASS (Digital Waste Shipment System), který připravuje Evropská komise za účelem elektronického předkládání, výměny a sledování informací podle čl. 28 nařízení o přepravě odpadů. Tento systém umožní povinné podávání a výměnu dokumentů a informací o přepravě odpadů mezi všemi zúčastněnými orgány a subjekty v EU. Systém bude interoperabilní s existujícími systémy v některých členských státech a umožní připojení pro orgány mimo EU na dobrovolné bázi. Implementační akt o DIWASS stanoví požadavky na interoperabilitu mezi těmito systémy a softwarem. Od 21. května 2026 budou dokumenty týkající se přepravy odpadů vyměňovány elektronicky prostřednictvím DIWASS nebo interoperabilních lokálních systémů, možné bude i propojení komerčních systémů pro firmy (např. Německo). O využití projeví zájem i 3. země (např. Malajsie, SUI, US, UK). Inspekce pak budou mít možnost přístupu k datům. V současnosti je v přípravě Implementing Act – momentálně k dispozici ve formě draftu. Následovat budou

i tréninky + Guidance (t. č. ve vývoji). Časová osa: polovina června – adaptace Implementačního aktu, v létě proběhne testování propojení systémů nebo přímé testování systém (podzim).

Vnitro-EU pohyby „zelených“ odpadů – případ společného vyšetřovacího týmu na Slovensku

Nejprve byly představeny statistiky environmentální kriminality za rok 2024, včetně krádeží dřeva, pytláctví, nelegálního kácení a týrání zvířat. Prezentace se dále zaměřila na nelegální přeshraniční přepravy odpadů (textil) na Slovensku (dovoz textilu na místa bez oprávnění a zajištění využití – černé skládky zahraničního odpadu). Byly popsány nejčastější způsoby nelegální přepravy odpadů, včetně falšování dokumentace a nedodržení notifikačních povinností. Případová studie ukázala význam rychlé reakce a technologické podpory při odhalování nelegálních přeprav. Byla zdůrazněna potřeba mezinárodní spolupráce a vytvoření společného vyšetřovacího týmu (JIT) pro efektivní řešení těchto případů.

Struktury umožňující nelegální přepravy odpadů – případová studie ELV (Švédsko)

Zaměřeno na dobře organizované sítě přepravující vozidla s ukončenou životností (ELV) do západní Afriky přes různé evropské země. Případ ukazuje, jak se tyto sítě vyhýbají dohledu úřadů a jak je důležitá mezinárodní spolupráce.

Příklad 1: Vývoz ELV Švédsko – Dánsko – Západní Afrika

- ELV ze Švédska jsou přepravovány do Dánska přes most Öresund a následně exportovány do západní Afriky.
- Porušení článku 221 nařízení (EU) 2015/2447 (hodnota > 3000 EUR, zákaz vývozu odpadu)
- Švédské úřady nemohou provádět efektivně inspekce vývozu – exportér z Dánska mění místo nakládky, aby se vyhnul kontrole.
- Jeden kontejner byl vrácen díky spolupráci mezi švédskými a dánskými úřady. Případ zahrnuje osobu z Nigérie, která vystupuje jako vývozce i příjemce, ale není pod švédskou jurisdikcí.

Příklad 2: Norsko – Švédsko – Belgie – Západní Afrika

- ELV z Norska jsou skladovány ve švédském městě Uddevalla a poté přepravovány do Antverp (Belgie) a exportovány do Afriky.
- Zodpovědné osoby se nacházejí v Norsku, Švédsku a v Belgii.
- Jednotlivé zásilky byly řešeny, ale celkový tok zůstává nezměněn. Modus operandi zahrnuje více zemí a je navržen tak, aby se vyhnul dohledu úřadů. Sítě jsou velmi dobře organizované, reaktivní a fungují již více než 20 let. Řešení jednotlivých zásilek je náročné na zdroje, zatímco celkový tok zůstává nedotčen. Je nutná hlubší mezinárodní spolupráce a zaměření na struktury a sítě, nikoli pouze na jednotlivé přepravy.

Systém rychlého varování a mezinárodní síť OLAF

Prezentace OLAF se zaměřila na systém rychlého varování a mezinárodní síť pro boj proti nelegálním přepravám odpadů, budování „systému/struktury“ pro podporu kriminálního vyšetřování a podporu, zvláště pokud se nedaří kontaktovat partnera. Byly diskutovány

problémy s omezenou výměnou informací na administrativní úrovni a potřeba transnacionálních vyšetřování. OLAF navrhuje společnou analýzu dat z prostředí, celních úřadů a otevřených zdrojů (OSINT) pro detekci a prevenci nelegálního exportu. Pro operativní výměnu informací pro investigaci navrhuje využívat systém AFIS.

Byla zdůrazněna důležitost i fyzických kontrol a inspekcí pro odhalení nesrovnalostí – zapojení inspekcí do výměny informací a stanoveny úkoly: Potřeba kontaktního bodu za každý členský stát (za ČR bude pravděpodobně GŘC) pro systém AFIS; OLAF připraví vzor s požadavky a kontaktuje členy WSEG.

Závěr z jednání:

Na setkání byly probrány podstatné výzvy v oblasti spolupráce a možnosti vytváření spolupráce při vyšetřování v oblasti nelegální přepravy odpadů. Členské státy byly vyzvány k zahájení spolupráce v případech, kdy je potřeba facilitace vyšetřování, mezinárodní podpora a propojení s orgány v oblasti přeshraniční přepravy. OLAF poskytuje podporu při vyšetřování a zároveň bude samostatně provádět šetření, zejména nově v kauzách vnitrounitního pohybu odpadů. Bude distribuován kontaktní list a bude zahájena výměna informací prostřednictvím zabezpečeného kanálu AFIS.

Cestovní zpráva předložena dne: 4. 6. 2025

Zpracoval: Ing. Martin Zemek, Ph.D., vedoucí Oddělení odpadového hospodářství

Schválil: RNDr. Oldřich Jarolím, ředitel Odboru technické ochrany a integrované prevence